

Z cestovného denníka účastníkov a účastníčok študijnej cesty do nórskeho Osla na pozvanie Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies

Streda, 11.10.2017

„Počas prezentácie Freje Ulvestad Kärky z nórskeho Ministerstva zdravotníctva sme mali možnosť nahliadnuť do fungovania centra z pohľadu stratégie ústredných orgánov štátnej správy. Problém sexuálneho násillia páchaného na ženách v začiatkoch programu spadal do portfólia až 7 ministerstiev, v súčasnosti sú to len 3 ministerstvá - Ministerstvo detí, rovnosti a sociálnej inklúzie, Ministerstvo zdravotníctva a Ministerstvo spravodlivosti a verejnej bezpečnosti). Okrem toho bola prezentovaná história fungovania bezpečných domov pre ženy. Prvý z nich bol zriadený v roku 1978 a v súčasnosti ich je až 46 v celom Nórsku. Sú otvorené 24 h denne. V roku 2010 bol prijatý zákon o krízových centrách, pričom sa opierajú o viac ako 38 ročné skúsenosti z práce s obeťami - ženami a deťmi. Financovanie krízových centier je realizované prostredníctvom rozpočtu obecnej samosprávy, celkovo v 128 obciach.“

Monika Hullová
Katedra Kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru

„...Vystúpili zástupkyne Ministerstva spravodlivosti a verejnej bezpečnosti Nórskeho kráľovstva (p. Hilde Marit Knotten), ktoré zastrešuje aj agendu ministerstva vnútra... Napriek tomu, že v roku 2016 bolo v Nórsku nahlásených 3450 prípadov domáceho násillia (čo v porovnaní s r. 2012 predstavuje nárast o takmer 35 %) predpokladajú, že výskyt násillia v Nórsku nemá narastajúci charakter, čo potvrdila aj ďalšia výskumná štúdia výskytu násillia v partnerských vzťahoch, cca 20-30 % vrážd bolo spáchaných v partnerských vzťahoch. Vyskytli sa aj také prípady vrážd, ktorým sa dalo predísť. Išlo o ženy, ktoré v minulosti kontaktovali políciu, ale služby ani rodina žene nepomohli a žena bola zavraždená... Boli sme informovaní aj o nástrojoch kontroly, medzi ktoré patria trest odňatia slobody, zákaz kontaktu páchatela s obeťou na dobu 3 mesiacov, elektronický monitoring obeť, elektronický monitoring páchatela a zmena identity obeť! Postupne sa mení situácia z toho, že páchatel je chránený viac ako obeť v prospech obeť.“

Robert Krajčo
zástupca riaditeľa odboru vyšetrovania, Úrad kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru

„Inšpiratívny bol pre mňa nórsky Projekt November alebo projekt siete Sexual Assault Centres, ktoré zodpovedajú požiadavke „one stop“ pracoviska špecializovaného na výsluch alebo vyšetrovanie obeť, prítomnosť špecialistov a špecialistiek z viacerých odborov, nielen že uľahčujú stabilizáciu obeť a uľahčujú jej vypradávanie sa z rôznymi záležitosťami. Prítomnosť špecialistov a špecialistiek

z viacerých odborov je vzájomne podporná a zvyšuje ich schopnosť lepšie riešiť vlastné úlohy v rámci vlastných kompetencií. V tomto smere ide o prax, ktorá by mala byť prenesená na Slovensko. V tejto súvislosti je potrebné zhodnotiť, do akej miery sa dajú prepojiť systém špecializovaných výsluchových miestností, ktoré chce zriaďovať polícia SR, a systém podpory obzvlášť zraniteľných obetí trestných činov podľa novoprijatého Zákona o obetiach.“

Barbora Burajová,
Hlavná manažérka Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia

„V tejto súvislosti je pre nás zaujímavosťou uznanie detí ako obetí domáceho násilia (polyviktimizácia alebo reviktimizácia detí), pričom od r. 2008 majú nárok na ochranu a kompenzácie.“

Andrea Pastuchová Neumannová
Katedra spoločenských vied Akadémie Policajného zboru

„Odborníci odhadujú, že každoročne je v Nórsku spáchaných cca 150 000 prípadov domáceho násilia na 5 000 000 obyvateľov, pričom len cca 25 % z nich je neskôr nahlásených na políciu. V zmysle § 196 TP tu existuje obligatórna povinnosť oznamovať trestný čin domáceho násilia na políciu, pričom spektrum povinných subjektov je definované skutočne široko. To znamená, že je tým povinný každý, bez ďalších výnimiek, ktoré definuje náš právny poriadok. ... Každá identifikovaná obeť má nárok na bezplatné právne poradenstvo v rozsahu 3 h.“

Monika Hullová
Katedra Kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru

„Mali sme možnosť nahliadnuť do činnosti centra násilných sexuálnych trestných činov - Sexual Assault Centre. Služby obetiam sexuálnych útokov začali byť v Nórsku kreované a inštitucionálne poskytované od r. 1986. Centrum poskytuje zdravotnú intervenciu a realizáciu úkonov pre účely forenzného skúmania. Úvodné stretnutie s obeťou takéhoto trestného činu prebieha v špecializovanej miestnosti, kde poradca (zdravotná sestra) zbiera informácie o prípade a obeť (osobná a prípadová anamnéza). V prípade potreby ďalšieho lekárskeho ošetrovania je obeť odovzdaná lekárovi, pričom nemusí opätovne vysvetľovať, čo a ako sa jej to stalo. To je úlohou kontaktnej sestry a zmyslom takéhoto postupu je zabrániť ďalšej traumatizácii obeť. V prípade, že nie je potrebná zdravotná intervencia, je obeť podrobená komplexnej lekárskej prehliadke, vrátane odberu vzoriek, dokumentácie zranení a ďalších stôp (merania, fotografovanie, náčrty zranení, toxikologické testy). V tejto súvislosti je potrebné dodať, že pracovníci centra sú vyškolení forenznými špecialistami, aby boli schopní zaistiť potrebný materiál pre potreby dokazovania.“

Andrea Pastuchová Neumannová
Katedra spoločenských vied Akadémie Policajného zboru

Štvrtok, 12.10.2017

„Doobeda sme si vypočuli prezentáciu pracovníčky zodpovednej za vznik a chod portálu Dinnutvei.no (Cesta von) pre obeť domáceho násilia. ... Stránka obsahuje zoznam všetkých zariadení pomoci obetiam v Nórsku. Zároveň poskytuje možnosť kontaktovať portál anonymne formou chatu, kde sú pripravení pracovníci odpovedať na otázky záujemcov. Stránka poskytuje informácie nielen v nórskom jazyku, ale aj v jazyku najrozšírenejších menšín žijúcich v Nórsku, napr. v arabčine, poľštine, somáľčine a ďalších 10 jazykoch...“

Jana Jablonická Zezulová
expertka na primárnu prevenciu a vzdelávanie, KMC

„...detský dom v Osle, kde nás sprevádzala pani Aud Aamodt, klinická sociálna pracovníčka a terapeutka špecializujúca sa na rodiny. Dom bol zriadený v r. 2009, pričom zamestnáva 21 špecialistov na prácu s deťmi a mládežou a 10 technikov plniacich úlohy na úseku videodokumentácie a servisných činností. V zásade sú vytvorené 3 tímy, pričom každý má 7 členov. Úlohou tohto zariadenia je podľa slov expertky: „Pomôcť polícii, aby si lepšie mohla plniť svoju prácu.“

Monika Hullová
Katedra Kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru

„V Nórsku je zriadených 11 detských domov, pričom cieľom je vybudovať detský dom v každom okrese. Detský dom ma 7 výsluchových miestností. V detskom dome vykonajú 14 výsluchov denne.“

Robert Krajčo
zástupca riaditeľa odboru vyšetrovania, Úrad kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru

„Vo výsluchovej miestnosti je prítomná len 1 osoba. Zvyšok tímu, vyšetrovateľ, prokurátor, technik sa nachádzajú v inej miestnosti. Vôbec neprichádzajú do kontaktu s dieťaťom a napriek tomu môžu prostredníctvom telemostu sledovať priebeh výsluchu. V prípade potreby polozenia otázky dieťaťu sa otázka položí až počas prestávky, ktorú urobí policajt špecialista počas výsluchu a v závislosti od veku, mentálnej úrovne a psychického rozpoloženia dieťaťa. Výsluch obvykle trvá 3-4 hodiny s prestávkami pre dieťa, na oddych, hranie, jedlo a pitie ... a s prestávkami pre policajta špecialistu - na konzultáciu so zvyškom tímu. Zariadenie miestností je v súlade s poznatkami z pedopsychológie, forenznej psychológie, kriminalistickej taktiky ... modré sfarbenie stien pre potreby lepšej video dokumentácie, jednoduchý nábytok, aby dieťa nerozptyľoval, dve kreslá, stolík a minimum hračiek či iných predmetov. Používajú len antistresovú guľu na upokojenie, papier, pastelky, plastelínu, na vyjadrenie emócií ... obrazové kartičky na vyjadrenie a správne pochopenie emócií, obrázky človeka prispôsobené veku dieťaťa a určené na popis konania páchatela, osobitne v prípadoch sexuálneho zneužívania detí.“

Andrea Pastuchová Neumannová
Katedra spoločenských vied Akadémie Policajného zboru

„Výskum NKVTS v oblasti domáceho násilia a násilia páchaného blízkymi osobami, tak na dospelých a na deťoch, je na vysokej medzinárodnej úrovni a prináša množstvo inšpirácií pre rozvoj výskumu na Slovensku. Inšpiratívnymi môžu byť najmä výskumy týkajúce sa detí a mládeže, kde by sa KMC a IVPR mohlo v budúcnosti inšpirovať najmä inovatívnymi metódami zisťujúcimi prevalenciu násilia medzi adolescentmi (napríklad spôsob realizácie výskumu cez on-line platformu) ako aj výskumom násilia v partnerských vzťahoch u adolescentov (využitie dotazníka pri kvantitatívnom zisťovaní ako aj skúsenosti s kvalitatívnymi rozhovormi s adolescentami), ktoré majú potenciál byť použité aj v slovenskom kontexte. Inšpiratívnou bola v tejto oblasti aj diskusia o etických pravidlách výskumu na deťoch a adolescentoch, ktorá sú v Nórsku výrazne regulované, zatiaľ čo v slovenských podmienkach je diskusia o etike výskumu na tejto cieľovej skupine len v začiatkoch.“

Zuzana Očenášová
expertka pre výskum a monitoring v oblasti násilia páchaného na ženách a domáceho násilia

Piatok, 13.10.2017

„Poobede sme mali možnosť vidieť, ako funguje krízové centrum pre ženy a ich deti a porozprávať sa priamo so zakladateľkou a riaditeľkou tohto centra, Inger Lise W. Larsen o tom, ako vznikali ženské útulky v Nórsku, ako sa ich sieť rozširovala, ako postupne štát prevzal zodpovednosť za financovanie a prevádzku týchto centier ... aby nie ženy - obeť boli nútené navštevovať pomáhajúce služby, ale aby tie služby chodili za nimi na jedno miesto - do krízového centra.“

Jana Jablonická Zezulová
expertka na primárnu prevenciu a vzdelávanie, KMC

„Osobným prínosom cesty však bolo pre mňa poznanie nórskeho termínu „zapálené duše“, čo je výraz pre osoby, ktoré sú nadchnuté nejakou témou a svojim zapálením a profesionálnou prácou sú tými, ktoré posúvajú jednotlivé témy ďalej. Bez existencie takýchto jednotlivcov v inštitúciách je rozvoj témy násilia na ženách alebo medzi blízkymi osobami len veľmi ťažko možná. Navyše, sieťovanie takýchto ľudí, či už na formálnej alebo neformálnej úrovni môže prispieť k žiadúcej multiinštitucionálnej spolupráci viac, ako vytváranie oficiálnych mechanizmov, ktoré však nie sú obsadené ľuďmi so záujmom o témy.“

Zuzana Očenášová
expertka pre výskum a monitoring v oblasti násilia páchaného na ženách a domáceho násilia

Nástenka zistení a odporúčaní

„Počas diskusií s výskumníkmi z nórskej partnerskej organizácie NKTVS som si uvedomil, že vo výskume domáceho násillia na Slovensku je potrebné venovať väčšiu pozornosť tvorbe výberovej vzorky, práce s anketármi, zamerať sa na potenciál už existujúcich medzinárodných nástrojov merania domáceho násillia. Dôležité je aj zvážiť nové dizajny výskumu domáceho násillia, pri ktorých je možné očakávať vyššiu mieru návratnosti a vyššiu mieru responzívnosti zapojených respondentov.“

Daniel Gerbery
Inštitút pre výskum práce a rodiny

„V Nórsku sme videli spoluprácu inštitúcií na previazanej úrovni so snahou eliminovať to, aby obeť musela navštevovať všetky služby a hľadať pomoc na rôznych miestach. Ukážková spolupráca ministerstiev, na ten účel zriadených pracovných skupín, výskumných centier, pohotovostí, nemocníc, policajtov, prokuratúry, ženských poradenských centier a útulkov - 30 rokov pred nami!“

„Špecializované tréningové moduly a kurzy pre pomáhajúce profesie na vysokej odbornej úrovni - veľmi špecifické, konkrétne návody a metodiky, ale nie rigidne uchopené - učia sa reagovať a posudzovať každý prípad individuálne a s ohľadom na kultúrne, náboženské a iné špecifiká obetí.“

„Úprimne - my máme vytvorené aké-také legislatívne prostredie, máme práve vďaka nórske grantom zriadených viac poradenských centier a azylových domov, mediálne sa o téme píše lepšie a kvalitnejšie než pred 15 rokmi ... Ale momentálne by sme potrebovali doviest k nám kus nórskej mentality vyjadrenej vo výroku Olleho Hjemdala: „My Nóri nie sme tak dokonalí, ako nás v Európe často vykresľujú vďaka týmto nórske grantom, ale je fakt, že sa zameriavame nie na problémy, ale na ich vyriešenie.““

Jana Jablonická Zezulová
expertka na primárnu prevenciu a vzdelávanie, KMC

Aktivita je financovaná z grantov Nórska prostredníctvom [Nórskeho finančného mechanizmu](#).
Supported by a grant from Norway Grants. Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky / Co-financed by the State Budget of the Slovak Republic.